

Kaupungit, rauha ja (maailman)politiikka

Kosmopoliksen tämänkertainen numero käsittelee kohdennetusti kaupunkeja, rauhaa ja (maailman)politiikkaa. Kaupungistuminen muodostaa yhden aikamme suurista megatrendeistä. Yhdistyneet Kansakunnat pitää sitä myös megatrendeistä varmimpana (esim. YK 2020). Kaupungistumisella, eli urbanisaatiolla, viitataan yhteiskunnalliseen kehityskulkuun, jossa kaupungeissa asuvan väestön osuus kokonaisväestöstä lisääntyy.

Tällä hetkellä yli puolet maailman väestöstä asuu kaupungeissa. Vuoteen 2050 mennessä osuuden odotetaan nousevan jo 70–75 prosenttiin. Ehkä tämän vuoksi kaupunkien rooliin ja merkitykseen myös maailmanpoliittisina toimijoina onkin alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota. Kaupunkien painoarvon maailmanpolitiikassa sekä konfliktien ja rauhan paikkoina ja areenoina voidaan odottaa korostuvan tulevaisuudessa entistä voimakkaammin.

Groznyi, Mosul, Aleppo, Mariupol. Nämä kaupungit tunnetaan traagisina esimerkkeinä sodankäynnistä ja sen vaikutuksista kaupungeissa. Nimien taakse kiteytyy valtava määrä inhimillistä kärsimystä, strategista merkitystä ja yleistä hävitystä. Kaupunkien ja sodankäynnin suhde sekä kaupunkisodan erityispiirteet nousivat viimeistään Ukrainan sodan myötä laajaan tietoisuuteen. Kaupunkien keskustoissa ja asuinalueilla käytävät taistelut ja infrastruktuurin tuhoaminen heijastuvat suoraan siviilien elämään (YK 2022). Kaupunkien strateginen merkitys sodankäynnissä on historiallisestikin ollut iso ja nyt se on jälleen kasvussa (King 2021, 34–41).

Suora sodankäynti ei kuitenkaan ole ainoa tapa pohtia kaupunkien merkitystä maailmanpolitiikassa tai rauhan- ja konfliktintutkimuksessa. Tästä viimeaikaisena esimerkkinä toimii koronapandemia, joka nosti esiin kaupungistumisen sekä kestävyuden yhteen kietoutumisen. Kaupunkirakenne, -suunnittelu ja kaupunkien suuri asukastiheys näyttävätkin merkittävänä kysymyksenä, kun arvioidaan, miten kaupungistuvat yhteiskunnat ovat selvinneet pandemiasta (Baum ym. 2022). Lopulta kyse on paitsi kaupunkien, myös yhteiskuntien, sosiaalisesta kestävyydestä ja oikeudenmukaisuudesta.

Kaupunkien merkitystä voidaan myös lähestyä kysymyksenä globaalista oikeudenmukaisuudesta, sillä suurin osa megalopoleista sijaitsee globaalissa etelässä. AbdouMaliq Simone (2020) kirjoittaakin, että käsitteet, kuten ”kaupunki” ja ”globaali etelä” pitävät sisällään monenlaisia historioita ja prosesseja. Kaupungistuminen merkitsee eri asioita eri paikoissa. Toisin sanoen konteksti, jossa kaupungit sijaitsevat, vaikuttaa siihen, millaisesta kaupungistumisen prosessista puhumme ja siihen, miten kaupunki itsessään käsitetään.

Taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden sekä oikeudenmukaisuuden teemat kietoutuvat vääjäämättä yhteen kaupungeissa. Kaupungeista puhutaankin usein erojen paikkoina (Isin 2002), millä voidaan ajatella tarkoitettavan tapaa, jolla väestön moninaistuminen ja kasvavan eriarvoistumisen kysymykset tulevat esiin kaupunkien arjessa ja, kuten sosiologi Fran Tonkiss (2005) huomauttaa, usein myös rakenteessa (myös Björkdahl & Strömbom 2015). Ei myöskään sovi unohtaa kaupunkien toiminnan roolia ilmastopolitiikassa tai sitä, että ilmastonmuutos tulee muuttamaan kaupunkeja sekä sosiaalisina, ekologisina että materiaalisina ympäristöinä. Uusien kaupunki-infrastruktuurien suunnittelun onkin yhtäältä oltava ilmastoviisasta ja toisaalta huomioitava se osa urbaania väestöä, joka jo kärsii ilmastonmuutoksen vaikutuksista eniten (Vastapuu ym. 2019, 25).

Kaupungit tutkimuskohteena ja -kontekstina

Kaupunkien merkitys rauhan, konfliktien ja maailmanpolitiikan kannalta ei tyhjenny yllä mainittuihin temaattisiin kysymyksiin. Kaupunkeihin kiinnittyvä tutkimus avaa temaattisen skaalan laventamisen ohella myös mahdollisuuden tieteenalojen kehitykselle. Nämä mahdollisuudet pakottavat kysymään osin perustavanlaatuisiakin kysymyksiä tieteenaloille ominaisista tai mahdollisesti arvokkaista ja merkityksellisistä tutkimusotteista ja -kohteista. Kysymykset ja niiden kautta avautuvat vaihtoehdot ovat siis sekä menetelmällisiä että käsitteellisiä.

Ensinnäkin kaupunkien merkitystä rauhan, konfliktien ja (maailman)politiikan tutkimuskohteena voidaan purkaa metodologisen nationalismin kritiikin kautta. Menetelmällisessä nationalismissa valtiot ymmärretään ikään kuin luonnollisiksi tai annetuiksi tai lähtökohtaisesti muita merkityksellisimmiksi tarkasteluyksiköiksi (esim. Wimmer & Schiller 2002). Tätä asetelmaa haastamaan ovat nousseet tutkimussuuntaukset, kuten kansainvälispoliittinen sosiologia ja kriittinen kansalaisuustutkimus, joissa kaupungeista ja niiden merkityksestä on alettu keskustella (esim. Huysmans & Nogueira 2021; Puumala & Maïche 2021). Tällöin lähtökohdiana on ajatus kansainvälisen fragmentaatiosta, joka kyseenalaistaa oletuksen, että kriittinen analyysi väistämättä merkitsisi ”totaalisen” ajattelua (Huysmans & Nogueira 2021, 3–4).

Toiseksi yhteiskuntatieteissä koetut käänneet, kuten ”ruumiillinen käänne” (esim. Väyrynen ym. 2016; Narozhna 2022), ”paikallinen käänne” (esim. Mac Ginty & Richmond 2013; Leonardsson & Rudd 2015) ja ”tilallinen käänne” (esim. Barrera ym. 2022; Lambach 2022) sekä arkisen rauhan (Mac Ginty 2021; Ware & Ware 2021) ja feministisen rauhantutkimuksen (Wibben ym. 2019; Väyrynen ym. 2021) nousu ovat monipuolistaneet sekä maailmanpolitiikan että rauhan- ja konfliktintutkimuksen menetelmärepertuaaria. Ne ovat myös nostaneet esiin aiemmin huomiotta jätettyjä ulottuvuuksia sekä yllättäviä näkökulmia tieteenalojen vakiintuneisiin tutkimusaiheisiin. Lisäksi ne ovat avanneet kokonaan uusia tarkastelutapoja, joita luonnehtii muun muassa empiirisen kontekstin merkityksen tunnistaminen ja tästä kontekstista ammentavan hienojakoisen analyysin tekeminen.

Kokonaisuutena nämä käänneet ja uudet keskustelut muuttavat tieteenaladebattia, sillä ne kyseenalaistavat ajatuksen toisistaan erillisistä poliittisen toimintaympäristön skaaloista ja tasoista. Keskustelu tunnetaan niin kutsuttuna analyysitason (engl. *level of analysis*) kysymyksenä kansainvälisessä politiikassa (vrt. Isin 2007; myös Guillaume & Huysmans 2019). Samaan tapaan iکیaikaiselta tuntuva toimijuus–rakente-keskustelu (engl. *agent–structure debate*, esim. Wendt 1987) nyansoituu kysymykseksi rakenteiden ja toimijuuden vuorovaikutuksesta. Tällöin keskustelu ei koske sitä, kumpi ulottuvuus on ensisijainen: painotetaanko rakennetta toiminnan rajoittimena tai mahdollistajana vai onko painotus toimijuudessa joko rakenteen puitteissa tapahtuvana tai sitä muuttavana tai haastavana. Kyse on siis kehityksestä, jossa lähdetään liikkeelle oletuksesta, ettei eri tasoja voi aukottomasti erottaa toisistaan tai että rakenteen ja toimijuuden suhde on vuorovaikutteinen ja alati muuttuva. Kaupunkien nousuminen kansainvälisen politiikan ja rauhan- ja konfliktintutkimuksen keskusteluihin mukaan voidaankin sijoittaa osaksi näitä laajempia tieteenalaisia kehityskulkuja.

Uusien menetelmällisten tai käsitteellisten avausten tekemisen lisäksi kaupunkien kiinnittävän ja niistä ammentavan tutkimuksen voidaan toisaalta ajatella olevan politiikan ja de-

mokratian ajatuksen juurille palaamista. Tällaista tulkintaa puoltaisi kaupunkien, demokratian ja politiikan historiallinen yhteys. Kansalaisuus (engl. *citizenship*) kytketään nykyään vahvasti kansallisvaltioon, mutta termin juuret ovat kaupungin käsitteessä (Isin 1992, vii). Antiikin Kreikassa ja Roomassa kansalaisuus yhdistettiin nimenomaan kaupunkiin ja kaupungin jäsenyyteen. Demokratian alkujuuret paikannetaan usein antiikin kaupunkiin, tarkemmin niiden julkisiin tiloihin: toreille ja aukioille (kriittinen tulokulma demokratian alkujuuriin, ks. Isakhan & Stockwell 2011). Edelleen keskiajalla esimerkiksi Italian kaupunkivaltioilla ja Saksassa ja Pohjois-Euroopassa hansakaupungeilla oli merkittävä rooli politiikassa.

Näistä tulkinnoista yksikään ei ole sen todempi kuin toinen, mutta ne osoittavat, että kaupungit muodostavat kiinnostavan ja monialaisen tarkastelukohteen.

Kaupunkiin kiinnittyvä ajattelu

Edellä esitettyä taustaa vasten ei ole yllättävää, että kaupunkiin sijoittuvaa ja kaupungeja sekä kaupunkitilaa painottavaa tutkimusta on syntynyt sekä rauhan- ja konfliktitutkimukseen että kansainvälisen politiikan alalle perinteisemmän valtiokeskeisen tarkastelun rinnalle.

Kosmopoliksen tämänkertainen teemanumero kokoaa yhteen aiheen parissa tehtävää, kansainvälis- ja maailmanpoliittisesti kiinnostavaa ja rauhan- ja konfliktitutkimuksellisesti relevanttia tutkimusta. Teemanumerossa emme pyri synteisiin tai kokonaisvaltaiseen katsaukseen siitä, mitä kaupunkiin kiinnittyvä tutkimus voisi olla rauhan, konfliktien ja maailmanpolitiikan näkökulmasta – puhumattakaan siitä, että normatiivisesti linjaisimme, miten tämän tulisi tapahtua.

Sen sijaan kutsumme lukijoita mukaamme ajattelemaan kaupungeja ja pohtimaan, mitä kaupunkiin kiinnittyvä ajattelu tekee analyysille ja käsitteille, joiden avulla yritämme ymmärtää maailmanpolitiikkaa ja/tai rauhaa ja konflikteja. Kaupungit eivät ole valtion alapuolella, kuten perinteinen ajatus skaaloista tasoista houkuttelee ajattelemaan. Ne ovat valtioiden sisällä, mutta eivät kuitenkaan tarkoita valtiollisen tai maailmanpolitiikan tarkastelua ”mikrokoossa”. Kaupunki ei ole valtio tai yhteiskunta pienoiskoossa.

Kaupunkiin kiinnittyvä ajattelu ei siis merkitse mikrotasolle siirtymistä vaan vaatii kriittistä ja analyttistä pohdintaa, mikä kaupungin, valtion ja kansainvälisen/globaalin suhde on tai millainen tästä suhteesta voi tulla. Tätä pohdintaa on tutkimuksessa jatkettava kysymällä, mitä tällöin tapahtuu ajattelullemme ja niille käsitteille, joiden avulla maailmaa jäsenämme.

Kaikki teemanumeron tekstit esittelevät omanlaisensa tulokulman näihin kysymyksiin. Ne eivät ratkaise kysymystä kaupunkien roolista tai merkityksestä maailmanpolitiikassa tai rauhan ja konfliktien ymmärtämisessä ja käsitteellistämässä. Ne osallistuvat tähän käynnissä olevaan ja voimistuvaan keskusteluun siitä, miten voimme ymmärtää omaa aikaamme ja tätä aikaa leimaavia laajoja muutoksia ja haasteita. Kaupunkiin kiinnittyvä tutkimus ei siis pyri syrjäyttämään perinteisempää keskustelua, vaan tuomaan tähän keskusteluun uusia ajatuksia, tapoja ajatella, tutkia ja toimia.

Teemanumeron avaa Kristin Ljungkvistin ja Anna Danielssonin artikkeli ”Den ömsesidiga relationen mellan städer och krig, krig och städer”. Kirjoittajat tarkastelevat sodankäynnin ja kaupunkien suhdetta: miten sodat yhtäältä muokkaavat kaupungeja ja miten kaupungit vai-

kuttavat sodankäyntiin. Ljungkvist ja Danielsson luotaavat tekstissään, miten kaupungit on yhtäältä suunniteltu ja toisaalta rakennettu vastaamaan siihen mahdollisesti kohdistuvia sisäisiä ja ulkoisia uhkia. Hienojakoisen analyysin avulla kirjoittajat edelleen esittävät, että militarismien, sotilasiantuntijoiden ja kaupunkisuunnittelun väliset kytkökset ovat vahvat. Ne näkyvät sekä kaupunkitilan valvontana turvallisuuden nimissä esimerkiksi Kiinassa, Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa ja *smart city* -ajattelussa isojen datamassojen automatisoituna prosessointina, mikä käytännössä vastaa ase- ja turvallisuusteollisuudessa kehitettyjä vahvoja valvonta- ja kontrollikoneistoja. Kaikkiaan artikkeli luo tarkan kuvan siitä, miten sodan mahdollisuus ja sodankäynti ovat vaikuttaneet kaupunkeihin ja siihen, miten kaupunkiympäristöt vaikuttavat sodankäyntiin.

Karim Maïchen ja Anna Sofia Suorannan teksti ”Arkipäivän rauhan ja yhteisöjen muodostuminen kaupunkitilan kohtaamisissa” puolestaan pohtii kaupunkeja arjen kohtaamisten ja arkipäivän rauhan paikkoina. Artikkelissa paneudutaan siihen, millaisia mahdollisuuksia ”paikallinen käänne” ja arkipäivän rauhan käsite tarjoavat rauhanomaisten, vakaiden yhteiskuntien tarkasteluun. Maïche ja Suoranta kysyvät, miten ihmiset rakentavat elämäänsä erilaisuuden keskellä ja miten yhteistä tulevaisuutta muotoillaan moninaistuvissa kaupungeissa ja yhteiskunnissa. Artikkelin nostaa esiin ihmisten väliset kohtaamiset arkipäivän rauhan paikkoina. Näin teksti haastaa arjen rauhaa teoretisoineen Roger Mac Gintyn (2014) ajatuksen välttämisestä (engl. *avoidance*) keskeisimpänä arkipäivän rauhan käytäntönä, ainakin kun tutkitaan yhteiskuntaa, joita ei vielä voida pitää syvästi jakautuneina. Toisaalta se pohtii jännitteitä, joita esiintyy esimerkiksi kaupunkikehittämisen ja asukkaiden erilaisissa visioissa siitä, millainen kaupunki on hyvä ja millainen kaupunki toteuttaa erilaisten ihmisten yhdenvertaista oikeutta kaupunkiin.

Artikkelissaan ”Kosmopoliittiset kaupungit ja kotoperäiset pikkukunnat? Erot kuntalaisten ilmastohuolessa ja ilmastotoimia koskevissa asenteissa” Mikko Leino ja Aino Tiuhonen keskittyvät paikallistason ja globaalin yhteyksiin ilmastomuutoksen osalta. Teksti lähtee liikkeelle siitä huomiosta, että ilmastomuutoksen vaikutukset ovat jakautuneet epätasaisesti valtioiden välillä ja esittää hypoteesinaan, että ilmastomuutoksen ja siihen kytkeytyvien poliittikkatoimien vaikutukset eivät kohdistu tasapuolisesti valtioiden sisälläkään. Näistä lähtökohdista kirjoittajat kysyvät, missä määrin asuinympäristö, kuten se asuuko ihminen pienessä kunnassa vai isommassa kaupungissa, selittää eroja kansalaisten koetussa ilmastohuolessa ja ilmastotoimiin liittyvissä asenteissa. Kysymys on merkittävä yhtäältä kansalaisten välisen solidaarisuuden ja siten jopa yhteiskuntarauhan näkökulmasta, toisaalta sen pohtimisessa, miten ilmastomuutoksen kaltaisiin globaaleihin haasteisiin voidaan etsiä ratkaisuja, jotka eivät lisää ihmisten välistä eriarvoisuutta.

Keskustelu-osion tekstien kautta sukellamme Iraniin ja sen kaupunkeihin sekä Ähtäriin. Omassa keskustelutekstissään ”Turvattomuus Iranin kaupungeissa” Aliakbar Almaspour avaa uskonnollisen ideologian, valvonnan ja hallinnon roolia siinä, millaista ihmisten elämä kaupungeissa on. Kirjoituksessa lähdetään liikkeelle 22-vuotiaan Mahsa Aminin pidätyksestä ja hänen kuolemastaan Iranin siveyspoliisin käsissä. Aminin kuoleman jälkeen Iranin kaupungeissa alkoivat laajat ja mittavat protestit, jotka levisivät myös ympäri maailmaa. Mielenosoituksissa vaadittiin oikeuksia naisille, mutta myös järjestelmän laajempaa muutosta.

Almaspour asettaa nämä tapahtumat osaksi Iranin kaupunkien laajempaa ja historiallista kehityskulkua, pohtien paitsi eriarvoistumisen myös valvonnan kysymyksiä olennaisena osana kaupunkien todellisuutta. Tekstissä avataan, miten Iranin kaupungeissa ihmisten elämään heijastuvat erilaiset taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset paineet ja miten Mahsa Aminin kuoleman jälkeiset protestit nostattivat nämä yhteiskunnalliset kysymykset pintaan osana naisten oikeuksista käytävää keskustelua.

Aapo Jumppasen keskusteluteksti ”Pandojen Ähtäri – Maalaiskaupunki maailmanpolitiikan pyörteissä” puolestaan pohtii maailmanpolitiikan ja maaseudun kehittämisen limitymistä pandojen esimerkin kautta. Jumppanen toteaa, että pandojen hankkimista Ähtäriin voidaan pitää esimerkkinä neoendogeenisesta, uussisäsyntyisestä, kehittämisspolitiikasta, joka jossain määrin voi myös venyttää perinteisiä ulkopoliittisia rooleja kansallisvaltioiden sisällä. Kirjoituksessa päädytään lopputulemaan, että maaseutualueiden ja maailmanpolitiikan välinen suhde ansaitsisi tulla tarkastelluksi laajemminkin. Pienillä paikkakunnilla, joiden omat voimavarat ovat vähäiset, lienee tulevaisuudessakin intoa ja kiinnostusta tarttua myös mittavia riskejä ja maailmanpoliittisia ulottuvuuksia sisältäviin hankkeisiin, jos mahdolliset voitot näyttävät riittävän houkuttelevilta, arvioi Jumppanen.

Teemanumeron päättää Linda Haapajärven arvio ”Yhteiskuntarauhan paikalliset käytännöt”, joka tarkastelee kahta suomalaislähiöiden arkea tutkivaa teosta, Marko Juntusen monografiaa *Matkalla islamilaisessa Suomessa* (2020) sekä Eeva Puumalan, Karim Maichen ja Salome Tuomaala-Özdemirin toimittamaa kokoomateosta *Naapurusto: tarinoita moniäänisestä lähiöstä* (2021). Teokset nojaavat etnografiseen tutkimukseen ja haastavat yksioikoisia käsityksiä lähiöiden arjesta peilaten tätä laajempiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin Suomessa ja maailmalla. Haapajärvi toteaa, miten Hervannan ja Varissuon lähiöt asukkaineen näyttäytyvät moniäänisinä tiloina, kun taas ulkopuolisten kommentoijien käsitykset monietnisistä lähiöistä ja liberaalidemokratian konkreettisista haasteista kuulostavat vaarallisen ohuilta.

Teemanumeroa viimeistellessämme jouduimme todistamaan kaupunkitilan tiivistymistä konfliktin näyttämöksi, kun Israel valmistautui ilmahyökkäyksen ohella myös maahyökkäykseen Gazan kaistalle. Gazassa asuu noin kaksi miljoonaa ihmistä Espoon kokoisella alueella, eikä sen sisällä voi paeta tai alueelta pääse pois. Vaikka alue on jaettu eri kaupunkeihin, on kaista käytännössä yhtä kaupunkitilaa. Tiheään asutettua aluetta pommitettaessa osutaan väistämättä siviileihin. Näin kävi esimerkiksi vuosina 2014 ja 2021, ja näin tiedetään jo käyneen lokakuussa 2023. Jatkamme keskustelua aiheesta tulevassa numerossa.

Tampereella ja Lyonissa, 10. lokakuuta 2023

Eeva Puumala, Anitta Kynsilehto ja Leena Vastapuu

Lähteet

Barrera, Victor, Magda Beatriz López Cárdenas, Henry Staples & Miguel Kanai (2022): ”From local turn to space-relational analysis: Participatory peacebuilding in a Colombian borderland”. *Political Geography*, 98, 102729.

Baum, Scott, Emma Baker, Amanda Davies, John Stone & Elizabeth Taylor (2022): *Pandemic cities: The COVID-19 crisis and Australian urban regions*. Singapore: Springer.

- Björkdahl, Annika & Lisa Strömbom (2015): *Divided cities: Governing diversity*. Lund: Nordic Academic Press.
- Guillaume, Xavier & Jef Huysmans (2019): "The concept of 'the everyday': Ephemeral politics and the abundance of life". *Cooperation and Conflict*, 54(2), 278–296.
- Huysmans, Jef & Joao P. Nogueira (2021): "International political sociology as a mode of critique: Fracturing totalities". *International Political Sociology*, 15(1), 2–21.
- Isakhan, Benjamin & Stephen Stockwell (2011): *The secret history of democracy*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Inin, Engin F. (1992): *Cities without citizens: Modernity of the city as a corporation*. Toronto: Black Rose Books.
- Inin, Engin F. (2002): *Being political: Genealogies of citizenship*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Inin, Engin F. (2007): "City.State: Critique of scalar thought". *Citizenship Studies*, 11(2), 211–228.
- King, Anthony (2021): *Urban warfare in the Twenty-First century*. Cambridge: Polity Press.
- Lambach, Daniel (2022): "Space, scale, and global politics: Towards a critical approach to space in international relations". *Review of International Studies*, 48(2), 282–300.
- Leonardsson, Hanna & Gustav Rudd (2015): "The 'local turn' in peacebuilding: A literature review of effective and emancipatory local peacebuilding". *Third World Quarterly*, 36(5), 825–839.
- Mac Ginty, Roger (2014): "Everyday peace: Bottom-up and local agency in conflict-affected societies". *Security Dialogue*, 45(6), 548–564.
- Mac Ginty, Roger (2021): *Everyday peace: How so-called ordinary people can disrupt violent conflict*. Oxford: Oxford University Press.
- Mac Ginty, Roger & Oliver P. Richmond (2013): "The local turn in peace building: A critical agenda for peace". *Third World Quarterly*, 34(5), 763–783.
- Narozhna, Tanya (2022): "The lived body, everyday and generative powers of war: Toward an embodied ontology of war as experience". *International Theory*, 14(2), 210–232.
- Puumala, Eeva & Karim Maïche (2021): "Whether you like it or not, this is the future!: Everyday negotiations of the community's boundary in urban space". *Citizenship Studies*, 25(6), 808–824.
- Tonkiss, Fran (2005): *Space, the city and social theory: Social relations and urban forms*. Cambridge: Polity Press.
- Simone, AbdouMaliq (2020): "Cities of the global south". *Annual Review of Sociology*, 46, 603–622.
- Vastapuu, Leena, Mikael Mattlin, Emma Hakala & Petri Pellikka (2019): *Afrikan megatrendit*. Helsinki: Ulkoministeriö.
- Väyrynen, Tarja, Eeva Puumala, Samu Pehkonen, Anitta Kynsilehto & Tiina Vaittinen (2016): *Choreographies of resistance: Mobile bodies and relational politics*. Lontoo: Rowman & Littlefield.
- Väyrynen, Tarja, Swati Parashar, Élise Féron & Catia C. Confortini (toim.) (2021): *Routledge handbook of feminist peace research*. Lontoo: Routledge.
- Ware, Anthony & Vicki-Ann Ware (2022): "Everyday peace: rethinking typologies of social practice and local agency". *Peacebuilding*, 10(3), 222–241.
- Wendt, Alexander E. (1987): "The agent-structure problem in international relations theory". *International Organization*, 41(3), 335–370.
- Wibben, Annick T. R., Catia C. Confortini, Sanam Roohi, Sarai A. Aharoni, Leena Vastapuu & Tiina Vaittinen (2019): "Collective discussion: Piecing up feminist peace research". *International Political Sociology*, 13(1), 86–107.
- Wimmer, Andreas & Nina Glick Schiller (2002): "Methodological nationalism and beyond: Nation–state building, migration and the social sciences". *Global Networks*, 2(4), 301–334.
- YK (2020): Report of the UN economist network for the UN 75th anniversary: Shaping the trends of our time. Syyskuu 2020. <https://digitallibrary.un.org/record/3884187/files/UN75.pdf>, 30.9.2023.
- YK (2022): Urban warfare devastates 50 million people worldwide, speakers tell security council, calling for effective tools to end impunity, improve humanitarian response. SC/14775, 25.1.2022. <https://press.un.org/en/2022/sc14775.doc.htm>, 30.9.2023.